เมืองกีฬา : การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์
Sports City : Socio-Cultural Changes from Tourism Promotion in Buriram Province

พิชชาพร วงศ์คำ[1*] ยุทธพงษ์ ต้นประดู่[2]
Pitchaporn Wongkhum[1*] Yuttapong Tonpradoo[2]

Received: *April 11, 2023*
Revised: *June 14, 2023*
Accepted: *June 23, 2023*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ระหว่างปี พ.ศ.2554 – 2565 พื้นที่วิจัย คือ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยและข้อมูลภาคสนาม จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง จากผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ระหว่างปี พ.ศ.2554 – 2565 อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านสังคม ลักษณะทางสังคมสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคม โรงแรม ที่พัก คอนโด คาเฟ่ รวมทั้งร้านอาหารเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มาชมกีฬาและกิจกรรมต่างๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์ในทุกเดือน นอกจากลักษณะทางสังคมแล้วยังส่งผลให้วิถีชีวิตของคนบุรีรัมย์เกิดอาชีพใหม่และรายได้ที่เพิ่มขึ้น 2) ด้านวัฒนธรรม มีการนำมรดกท้องถิ่นมาปรับประยุกต์ใช้กับลายเสื้อกีฬาของสโมสรฟุตบอลและทำให้เกิดค่านิยมการแต่งกายแบบใหม่ของคนบุรีรัมย์ 3) ด้านเศรษฐกิจ มีการขยายตัวเติบโตอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการลงทุนทำธุรกิจและสถานประกอบการต่างๆ เพื่อบริการการท่องเที่ยวส่งผลให้รายได้ของจังหวัดเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ : เมืองกีฬา การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์

[*1] นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทร. 065-6969322
E-mail 61012180002@msu.ac.th
[2] อาจารย์ ดร. คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Abstract

This purpose To study the social and cultural changes of sports cities between the years 2011-2022, The research area is Mueang Buriram District, Buriram Province. This research was a qualitative research by studying information from research papers and field data from the group of informants, consisting of knowledge groups, practitioners groups A group of 15 general informants using in-depth interviews. The tool used is non-participatory observation interview form structured and unstructured. The study found that Socio-Cultural Changes from Tourism Promotion of Buriram Province Between 2011-2022 Mueang Buriram District Buriram Province is divided into 3 areas: 1) Social aspects, social characteristics, environments that have changed There is a development of transportation routes, hotels, accommodation, condos, cafes, as well as restaurants. to support tourists who come to watch sports and activities of Buriram province every month In addition to the social characteristics, it also results in the way of life of Buriram people creating new careers and increasing income. 2) Cultural aspect: local heritage has been applied to the football club's sports jersey design and created a new dressing value of the Buriram people. 3) The economy has expanded rapidly resulting in investment in business and various establishments for tourism services resulting in increased provincial income.

Keywords : Sports City, Socio-cultural change, Tourism Promotion in Buriram Province

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงกีฬาได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในปัจจุบันทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ การท่องเที่ยวเชิงกีฬานับว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้เป็นอย่างดี การกีฬาแห่งประเทศไทยจึงได้ดำเนินการจัดตั้งเมืองกีฬาตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560 - 2564) ในยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาอุตสาหกรรมกีฬา เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมกีฬาแบบครบวงจร สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม และส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศในด้านการส่งเสริมอุตสาหกรรมการกีฬาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560, น.34) ต้นแบบเมืองกีฬาของประเทศไทย ประกอบด้วย 6 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี สุพรรณบุรี อุดรธานี ศรีสะเกษ กระบี่ และบุรีรัมย์ ซึ่งมีศักยภาพเหมาะสมที่จะจัดตั้งเป็นเมืองกีฬา โดยมีคุณสมบัติทั้ง 4 ด้านตามข้อกำหนด ดังนี้ 1) การส่งเสริมการเล่นกีฬาและการออกกำลังกาย 2) การพัฒนากีฬาเพื่อความเป็นเลิศ 3) การจัดการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ และ 4) การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาและการท่องเที่ยว (ไทยรัฐสปอร์ต, เว็บไซต์, 2561)

จังหวัดบุรีรัมย์เป็น 1 ใน 6 จังหวัด ที่ถูกคัดเลือกให้เป็นต้นแบบของเมืองกีฬา ในอดีตบุรีรัมย์เคยเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ท่ามกลางความเจริญของชาติขอม นายพันตรีหลวง ศักดิ์รณการ ผู้แทนราษฎรบุรีรัมย์คนแรก ได้กล่าวปาฐกถาเรื่องสภาพของจังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านวิทยุกระจายเสียง เมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ.2477 ว่า "จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งเร้นลับอยู่ชายด้าวปลายแดน เมื่อเอ่ยถึงชื่อก็หาผู้ที่รู้ถึงสภาพและความเป็นอยู่ของจังหวัดนี้ได้น้อยเต็มที ทั้งนี้เพราะจังหวัดนี้เป็นจังหวัดที่มีความเจริญน้อย ไม่เคยมีชื่อเสียงปรากฏในพงศาวดาร จึงไม่อยู่ในห้วงนึกของนักท่องเที่ยว" (สภาวัฒนธรรมจังหวัด

บุรีรัมย์, 2555, น. ฎ) จังหวัดบุรีรัมย์จึงเป็นเพียงเส้นทางผ่านไปยังจังหวัดอื่นๆ ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 ได้เกิดปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่แบบก้าวกระโดด มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเมืองบุรีรัมย์จากที่เคยเป็นเมืองผ่านแต่ปัจจุบันกลายเป็นเมืองพักที่ต้องมาท่องเที่ยวในแนวความคิด “เมืองปราสาทสองยุค” หมายถึง ปราสาทหินน้อยใหญ่ในยุคโบราณและปราสาทยุคใหม่อย่างสนามฟุตบอลช้างอารีนา คือ ปราสาทสายฟ้า ที่มีการออกแบบให้ด้านหน้าของสนามฟุตบอลออกมาคล้ายปราสาทพนมรุ้ง และตกแต่งให้สมัย สนามฟุตบอลและกีฬาฟุตบอลถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนจังหวัดบุรีรัมย์ยุคใหม่ในทุกๆ มิติไม่ใช่แค่ความตื่นตัวทางด้านการกีฬาฟุตบอลเท่านั้น แต่ยังส่งผลถึงการขยายตัวของธุรกิจใหม่ๆ ที่ไม่เคยเกิดขึ้นในจังหวัดบุรีรัมย์มาก่อน การกีฬาพัฒนาเมือง คือการผลักดันบุรีรัมย์สู่เมืองกีฬา (Sport city) ในขณะเดียวกันยังผลักดันจังหวัดบุรีรัมย์ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่มีความโดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรมในยุคขอมโบราณและมีความแปลกใหม่ของกีฬานานาชนิดนอกเหนือจากกีฬาฟุตบอลแล้วยังมีกีฬาและกิจกรรมประเพณีต่างๆ เช่น สนามแข่งรถ บุรีรัมย์มาราธอน อีสปอร์ต ประเพณีสงกรานต์คานิวัล เป็นต้น การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเมืองในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬา Sport Tourism เป็นปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “บุรีรัมย์ โมเดล” ได้นำความเปลี่ยนแปลงสมัยใหม่เข้ามามากมายทั้งด้านสังคมสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ แต่ยังคงความเป็นบุรีรัมย์ที่ไม่เลือนหาย เช่น โบราณสถานที่เป็นที่รู้จักปราสาทหินเขาพนมรุ้ง ลายผ้าประจำจังหวัดนำมาออกแบบร่วมกับเสื้อทีมฟุตบอล ทำให้มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด กีฬาพัฒนาเมืองเป็นส่วนช่วยในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ผู้คนในเมืองบุรีรัมย์ และยังช่วยผลักดันเมืองบุรีรัมย์ก้าวขึ้นมาเป็นเมืองท่องเที่ยวชั้นแนวหน้าของประเทศไทยได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ลูกหลาน คนบุรีรัมย์ได้มีอาชีพทำมาหากินอยู่ที่บ้าน ไม่ละทิ้งที่อยู่อาศัย ครอบครัว ไปทำงานต่างถิ่น (พัชรีรัต หารไชย และมนสิชา เพชรานนท์, 2562, น. 51)

ด้วยสภาพแวดล้อมของจังหวัดบุรีรัมย์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด โดยการนำเอาแนวความคิด “เมืองปราสาทสองยุค” มาเป็นการส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ซึ่งนำการกีฬาผสมผสานกับศิลปวัฒนธรรมขอมโบราณสามารถสร้างความโดดเด่นให้จังหวัดบุรีรัมย์ จึงมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวและสัมผัสความหลากหลายทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นจำนวนมากทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จากบริบทของจังหวัดบุรีรัมย์ที่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับเมืองกีฬา : การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาหรือการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ระหว่างปี พ.ศ.2554 – 2565 อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ระหว่างปี พ.ศ. 2554 – 2565 ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านสังคม ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของสังคม สภาพแวดล้อม อาชีพที่เกิดใหม่ และการมีส่วนร่วม

2) ด้านวัฒนธรรม ศึกษาเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและค่านิยม

3) ด้านเศรษฐกิจ ศึกษาเกี่ยวกับการลงทุนธุรกิจ และรายได้

2. พื้นที่ในการวิจัย อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ผู้ที่มีองค์ความรู้ของการเปลี่ยนแปลงจังหวัดบุรีรัมย์ในด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านกีฬา และด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้อำนวยการสำนักงานการกีฬาแห่งประเทศไทย จังหวัดบุรีรัมย์ อาจารย์กลุ่มวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และอาจารย์กลุ่มวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

3.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Information) ได้แก่ เทศบาลอำเภอเมืองบุรีรัมย์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ และบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสโมสรบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด

3.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Information) ได้แก่ ประชาชนจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาเอกสารต่างๆ เช่น

1) ภูมิหลังประวัติศาสตร์จังหวัดบุรีรัมย์

2) เอกสารเกี่ยวกับจังหวัดบุรีรัมย์ที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

1) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดไม่จำกัดคำตอบ

2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ประกอบด้วย 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย ชื่อ - สกุล ที่อยู่ อายุ การประกอบอาชีพ

ตอนที่ 2 ด้านข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2554 – 2565 อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 3 ด้านข้อมูลการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ระหว่างปี พ.ศ. 2554 – 2565 อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

3) แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Information) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Information)

4) การสังเกต (Observation) ประกอบด้วย

4.1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory observation) ประกอบด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้น

4.2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory observation) ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตสภาพพื้นที่ทั่วไปของพื้นที่การทำวิจัย โดยผู้วิจัยเข้าไปศึกษาประวัติความเป็นมาการจัดกิจกรรมต่างๆ รูปแบบขั้นตอนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว และการเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจของจังหวัดบุรีรัมย์

2. ขั้นตอนดำเนินงานวิจัย ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงและสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้รู้ คือ ผู้ที่มีองค์ความรู้ของการเปลี่ยนแปลงจังหวัดบุรีรัมย์ในด้านสังคมด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านกีฬา และด้านการท่องเที่ยว จำนวน 3 คน

2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ คือ ผู้ที่ดำเนินการและเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 5 คน

2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป คือ ประชาชนจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว จำนวน 7 คน ทำการเลือกกลุ่มบุคคลที่มีคุณลักษณะที่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อนำมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

3.2 นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ข้อมูล

3.3 สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละกลุ่มจากเครื่องมือ

3.4 นำข้อมูลกลับไปให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้ตรงกับความเป็นจริงและนำมาเรียบเรียง

4. การนำเสนอผลการวิจัย

ในการวิจัยข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยข้อมูลโดยเรียบเรียงผลการวิจัยข้อมูลตามความ มุ่งหมายที่กำหนดโดยใช้การนำเสนอในลักษณะเชิงพรรณนานุเคราะห์ ซึ่งผลที่ได้มาจากการศึกษา สำรวจ ประเมิน รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ นำไปสู่กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นต้นแบบในพัฒนาองค์กร หรือจังหวัดอื่น ๆ ที่สนใจ

สรุปผลการวิจัย

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ระหว่างปี พ.ศ.2554 – 2565 ด้านสังคม

1.1 ลักษณะสังคมและสภาพแวดล้อม

หลังจากนำกีฬามาช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้ลักษณะทางสังคมของจังหวัดบุรีรัมย์เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด เช่น การแก้ปัญหาสังคมในส่วนของเด็กแว๊นมีการกำหนดจัดวัน เวลา สถานที่ให้อย่างชัดเจน ลดการรบกวนผู้อื่นและลดการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน เหตุทะเลาะวิวาท การแก้ปัญหาเด็กติดเกมส์โดยบุรีรัมย์อีสปอร์ตเข้าร่วมการแข่งขัน ในรายการต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศจนคว้าแชมป์โลกมาได้สำเร็จแสดงให้เห็นว่าเกมส์สามารถเป็นอาชีพสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้อีกทาง จากสังคม สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปมีความเจริญเติบโตขึ้นช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพให้คนบุรีรัมย์ได้กลับมาประกอบธุรกิจที่บ้านเกิดหรือมาทำงานในสนามกันมากขึ้น การขยายของโรงเรียนเอกชนทั้งที่มีอยู่และสร้างขึ้นใหม่ หมู่บ้านจัดสรร คอนโด เส้นทางคมนาคม อีกทั้งรอบเที่ยวบินของสนามบินบุรีรัมย์ที่อนาคตจะกลายเป็นสนามบินนานาชาติได้มีการเพิ่มรอบเที่ยวบินมากขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกและรองรับการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้ามาเยี่ยมชมและรวมกิจกรรมของจังหวัดบุรีรัมย์

1.2 การมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของจังหวัดบุรีรัมย์

การจัดงาน กิจกรรมต่างๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนต่างๆ เช่น บุรีรัมย์มาราธอน ตำรวจช่วยอำนวยความสะดวกเส้นทางการจราจรและ

รักษาความปลอดภัย หน่วยปฐมพยาบาลสแตนบายการบาดเจ็บของนักวิ่ง ปศุสัตว์จังหวัดบุรีรัมย์และชาวบ้าน ชุมชนคอยกำกับและดูแลสัตว์เลี้ยงโค กระบือ หรือสุนัขตามเส้นทางท้องถนนที่ใช้ในการแข่งขัน เพื่อไม่ให้มารบกวนนักวิ่ง เป็นต้น

2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ระหว่างปี พ.ศ.2554 – 2565 ด้านวัฒนธรรม

2.1 มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

จังหวัดบุรีรัมย์ประกอบด้วย 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทยลาว ไทยเขมร ไทยโคราช และไทยกูย (ส่วย) ซึ่งแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป เช่น ภาษาพูด อาหาร ความเชื่อ ค่านิยม การละเล่น การแสดงพื้นบ้าน อาหาร ลวดลายผ้าทอพื้นบ้าน เป็นต้น ช่วงเวลาการจัดกิจกรรมของจังหวัด เช่น ประเพณีสงกรานต์จะมีการจัดขบวนวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์หรือแต่ละอำเภอ เพื่อแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่ดีงามของจังหวัด สู่สายตานักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ นอกจากนี้บุรีรัมย์ ยูไนเต็ดได้มีการส่งเสริม สืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัด ด้วยการนำลายผ้าทอซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของบุรีรัมย์และแสดงถึงความเป็นไทยได้อย่างโดดเด่นมานำผสมผสานประยุกต์ใช้ในการออกแบบเสื้อบอลบุรีรัมย์ได้อย่างลงตัว

2.2 ค่านิยมการแต่งกาย

การเปลี่ยนแปลงของจังหวัดแบบก้าวกระโดดโดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบการกีฬาเกิดสนามบอลและทีมฟุตบอลที่มีชื่อเสียง จึงได้มีการปรับเปลี่ยนการแต่งกาย เช่น มักจะใส่เสื้อกีฬาประจำทีมฟุตบอลของจังหวัดในวันที่มีการแข่งขันฟุตบอล จะไปเชียร์ที่สนามหรือไม่ได้ไปเชียร์คนบุรีรัมย์จะพร้อมใจกันใส่เสื้อบอล เพื่อร่วมส่งแรงใจเชียร์นักกีฬา และนอกจากใส่เชียร์กีฬาแล้วเสื้อบอลบุรีรัมย์กลายเป็นการแต่งกายประจำถิ่นของจังหวัดในทุกวันพุธของสัปดาห์ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ ผู้ประกอบการ หรือหน่วยงานต่างๆ และยังสามารถใส่ไปร่วมงานได้ตามความเหมาะสม

2.3 ค่านิยมด้านอาหาร

บุรีรัมย์มีอาหารที่มีชื่อเสียงมากมาย ไม่ว่าจะเป็นอาหารอีสาน กุ้งจ่อม ขาหมู กุนเชียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันลูกชิ้นบุรีรัมย์ น้ำจิ้มพริกเผาที่ขึ้นชื่อเป็นอย่างมาก จากการชื่นชอบของศิลปินไทยในเกาหลีที่บ้านเกิดอยู่จังหวัดบุรีรัมย์และมีชื่อเสียงโด่งดังระดับโลกได้ให้สัมภาษณ์ในรายการนึงว่า หากกลับบ้านเกิดสิ่งแรกที่จะทาน คือ ลูกชิ้นบุรีรัมย์ จึงทำให้ลูกชิ้นบุรีรัมย์มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักมากขึ้น ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ช่วยส่งเสริมและผลักดันทำให้พ่อค้าแม่ค้าลูกชิ้นมีการขยายสาขา มีรายได้มากขึ้นจากการขายปลีก ขายส่งให้กับคนที่อยู่ต่างจังหวัด

3. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ระหว่างปี พ.ศ.2554 – 2565 ด้านเศรษฐกิจ

3.1 การลงทุนธุรกิจ

จังหวัดบุรีรัมย์มีการลงทุนของธุรกิจที่พักที่เพิ่มมากขึ้น เห็นได้ชัดจากการมาลงทุนของธุรกิจในเครืออมารี เบสท์เวสเทิร์น และในเครืออื่นๆ ที่สนใจมาเปิดโรงแรมที่จังหวัดบุรีรัมย์ นอกจากนี้มีการขยายตัวในการลงทุนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้านจัดสรร คอนโด ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวประเภทโรงแรม ที่พัก รีสอร์ท ร้านอาหาร คาเฟ่ ร้านของฝาก ที่ระลึก ถนนคนเดิน รวมทั้งห้างสรรพสินค้าชื่อดังเกิดขึ้นหลายแห่ง เพื่อรองรับและให้การบริการที่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว

3.2 รายได้ของจังหวัดบุรีรัมย์

รายได้หลักของจังหวัดบุรีรัมย์ คือ เกษตรกรรม หลังจากบุรีรัมย์ได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากการนำกีฬามาพัฒนาเมืองทำให้เกิดรายได้เข้าสู่จังหวัดอีกทางจากการท่องเที่ยวและบริการสามารถเติบโตขึ้นอย่างน่าสนใจ เช่น การบริการท่องเที่ยวไปสถานที่ต่างๆ การบริการโรงแรมที่พัก รีสอร์ท อีกทั้งยังกระจายรายได้ลงสู่ชมชุน เช่น โฮมสเตย์ สนามบินบุรีรัมย์กลายเป็นสนามบินนานาชาติ และมีการขยายตัวของเที่ยวบินมากที่สุด อัตราการเติบโตของผู้โดยสารสูงสุดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาด้านต่าง ๆ เกิดจากความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งประชาชนในจังหวัด ส่งผลให้เศรษฐกิจของจังหวัดบุรีรัมย์เติบโตขึ้นอย่างมากในช่วงระยะเวลาจากปี พ.ศ. 2554 - 2565 จนทำให้บุรีรัมย์ขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงกีฬา และมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวตามเทศกาลตลอดมา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่จังหวัดบุรีรัมย์ และสร้างรายได้หลักอีกทางให้แก่จังหวัดบุรีรัมย์ นอกเหนือจากรายได้จากเกษตรกรรมเพียงทางเดียว ตามตารางแสดงจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว ระหว่างปี พ.ศ.2552 – 2565 ดังนี้

ปี พ.ศ.	นักท่องเที่ยว (คน)	รายได้ (ล้านบาท)
2552	879,452	808.48
2553	908,218	984.44
2554	936,228	1,148.28
2555	1,077,084	1,406.93
2556	1,377,938	3,319.58
2557	1,446,536	3,513.06
2558	1,659,246	4,078.74
2559	1,824,246	4,693
2560	1,958,534	5,478.4
2561	2,267,080	4,859.41
2562	2,330,523	4,704
2563	960,463	1,828
2564	785,081	1,456
2565	2,915,436	5,902

ที่มา กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

อภิปรายผล

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ระหว่างปี พ.ศ.2554 – 2565 อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถอภิปรายผลประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านสังคม ประกอบด้วยลักษณะสังคมและสภาพแวดล้อม

หลังจากนำกีฬามาช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้วิถีชีวิตของคนบุรีรัมย์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนา และสังคมของจังหวัดบุรีรัมย์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด เช่น การแก้ปัญหาสังคมในส่วนของเด็กแว้น มีการกำหนดจัดวัน เวลา สถานที่ให้อย่างชัดเจน ลดการรบกวนผู้อื่นและลดการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน เหตุทะเลาะวิวาท การแก้ปัญหาเด็กติดเกมส์โดยบุรีรัมย์ อีสปอร์ตเข้าร่วมการแข่งขันในรายการต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศจนคว้าแชมป์โลกมาได้สำเร็จแสดงให้เห็นว่าเกมส์สามารถเป็นอาชีพสร้างรายได้ให้กับ

ครอบครัวได้อีกทาง จากสังคม สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปมีความเจริญเติบโตขึ้นช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพให้คนบุรีรัมย์ได้กลับมาประกอบธุรกิจที่บ้านเกิดหรือมาทำงานในสนามกันมากขึ้น การขยายของโรงเรียนเอกชนทั้งที่มีอยู่และสร้างขึ้นใหม่ หมู่บ้านจัดสรร คอนโด เส้นทางคมนาคม อีกทั้งรอบเที่ยวบินของสนามบินบุรีรัมย์ที่อนาคตจะกลายเป็นสนามบินนานาชาติได้มีการเพิ่มรอบเที่ยวบินมากขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกและรองรับการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้ามาเยี่ยมชมและรวมกิจกรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Henry Pratt Fairchild (อ้างถึงใน ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง, 2556, น. 209 - 210) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นลักษณะหนึ่งของกระบวนการ แบบแผนหรือรูปแบบสังคมซึ่งมีการผันแปรหรือมีการเปลี่ยนแปลง เป็นแนวความคิดรวมหมายถึง ผลของการเปลี่ยนแปลงทุกๆ อย่าง กระบวนการทางสังคมโดยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจก้าวหน้าหรือล้าหลังก็ได้ เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรหรือชั่วคราว มีการวางแผนหรือไม่มีการวางแผน เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวหรือหลายทิศทางก็ได้

2) ด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและค่านิยม

จังหวัดบุรีรัมย์มีหลากหลายชาติพันธุ์ ซึ่งแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป เช่น ภาษาพูด อาหาร ความเชื่อ ค่านิยม การละเล่น การแสดงพื้นบ้าน อาหาร ลวดลายผ้าทอพื้นบ้าน เป็นต้น และช่วงเวลาการจัดกิจกรรมต่างๆ ของจังหวัด เช่น ประเพณีสงกรานต์จะมีการจัดขบวนวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์หรือแต่ละอำเภอ เพื่อแสดงให้เห็นถึงประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงามและหลากหลายของจังหวัด สู่สายตานักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วีเซ (Wiese, 1956, น. 7, อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2538, น. 130) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งของ เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นผลผลิตของกิจกรรมระหว่างมนุษย์ และสอดคล้องกับ สุพจน์ แสงเงิน และคณะ (2550, น. 84) อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านแนวคิด แนวกำหนดพฤติกรรม ระเบียบแบบแผน ระเบียบประเพณี ธรรมเนียมวิธีการปฏิบัติและวัตถุต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตหรือการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

นอกจากนี้บุรีรัมย์ ยูไนเต็ดได้มีการส่งเสริม สืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัด ด้วยการนำลายผ้าทอหางกระรอกซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของบุรีรัมย์มาผสมผสานประยุกต์ใช้ในการออกแบบเสื้อบอลบุรีรัมย์ได้อย่างลงตัวแสดงถึงความเป็นบุรีรัมย์และส่งเสริมความเป็นไทยได้อย่างสวยงาม โดดเด่น อีกทั้งทำให้เกิดค่านิยมในการแต่งกายด้วยเสื้อบอล เช่น ใส่เชียร์ฟุตบอลในวันที่มีนัดแข่งขัน ใส่ทำงานประจำสัปดาห์ทุกวันพุธ กลายเป็นยูนิฟอร์มการแต่งกายของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ และยังสามารถใส่ไปร่วมงานแสดงความยินดี งานไว้อาลัย ก็ทำให้ดูสุภาพเรียบร้อย ซึ่งสอดคล้องกับ สุริชัย หวันแก้ว, 2549, น. 156 - 157 กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้น ซึ่งสิ่งสำคัญ คือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยม บรรทัดฐานและระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ในสังคมนั้นๆ สอดคล้องกับ ณรงค์ เส็งประชา, 2541, น. 207) ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มนุษย์กำหนดให้มีขึ้น ทั้งสิ่งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุที่นำเอามาใช้เป็นองค์ประกอบในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของสาวิตร พงศ์วัชร์และยุทธพงษ์ ต้นประดู่, 2562, น. 56 วิจัยเรื่องการศึกษากลุ่มชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สู่งานสร้างสรรค์ระบำชาติพันธุ์อันดามัน กล่าวว่า การศึกษาเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับของกลุ่มชนพื้นเมือง (มานิ ชาวเล บาบ๋า) สามารถนำอัตลักษณ์สำคัญของเครื่องแต่งกาย เพื่อสร้างสรรค์และเพิ่มมูลค่าแก่ธุรกิจด้านการออกแบบ อีกทั้งสะท้อนอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่น ส่งผลถึงการสร้างรายได้แก่ภาคธุรกิจครัวเรือนอย่างยั่งยืน

3) ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยการลงทุนธุรกิจและรายได้

มีการขยายตัวทำให้มีผู้สนใจลงทุนทำธุรกิจต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อบริการการท่องเที่ยว เห็นได้ชัดจากการลงทุนของธุรกิจในเครืออมารี เบสท์เวสเทิรน์ และในเครืออื่นๆ ที่สนใจมาเปิดโรงแรมที่จังหวัดบุรีรัมย์ นอกจากนี้มีการขยายตัวในการลงทุนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้านจัดสรร คอนโด ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวประเภทโรงแรม ที่พัก รีสอร์ท ร้านอาหาร คาเฟ่ ร้านของฝาก ที่ระลึก ถนนคนเดิน รวมทั้งห้างสรรพสินค้าชื่อดังเกิดขึ้นหลายแห่ง เพื่อรองรับและให้การบริการที่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว

เดิมรายได้หลักของจังหวัดบุรีรัมย์ คือ เกษตรกรรม หลังจากบุรีรัมย์ได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากการนำกีฬามาพัฒนาเมืองทำให้เกิดรายได้เข้าสู่จังหวัดอีกทางจากการท่องเที่ยวและบริการสามารถเติบโตขึ้นอย่างน่าสนใจ เช่น การบริการท่องเที่ยวไปสถานที่ต่างๆ การบริการโรงแรม ที่พัก รีสอร์ท อีกทั้งยังกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน เช่น โฮมสเตย์ สนามบินบุรีรัมย์กลายเป็นสนามบินนานาชาติ และมีการขยายตัวของเที่ยวบินมากที่สุด อัตราการเติบโตของผู้โดยสารสูงสุด การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาด้านต่าง ๆ เกิดจากความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งประชาชนในจังหวัด ส่งผลให้เศรษฐกิจของจังหวัดบุรีรัมย์เติบโตขึ้นอย่างมากในช่วงระยะเวลาจากปี พ.ศ. 2554 - 2565 จนทำให้บุรีรัมย์ขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงกีฬา และมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวตามเทศกาลตลอดมา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่จังหวัดบุรีรัมย์ และสร้างรายได้หลักอีกทางให้แก่จังหวัดบุรีรัมย์ นอกเหนือจากรายได้จากเกษตรกรรมเพียงทางเดียว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธพงษ์ ต้นประดู่ สาวิตร พงศ์วัชร์และ นพศักดิ์ นาคเสนา, 2565, น. 51 - 63 การศึกษารูปแบบการพัฒนากาบชกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดอันดามัน กล่าวว่า การดำเนินงานขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจเพื่อการเพิ่มรายได้แก่ชุมชนนั้น ต้องนำต้นทุนทางวัฒนธรรม มาขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของปัจจัยแห่งการสร้างสรรค์ 4 ประการ คือ 1) วิทยาศาสตร์สร้างสรรค์ 2) เทคโนโลยีสร้างสรรค์ 3) สังคมสร้างสรรค์

4) วัฒนธรรมสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการดำเนินงานเชื่อมโยงระหว่างกันและทุกภาคส่วนต้องร่วมมือในการพัฒนา ส่งผลให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น สินค้าที่ระลึก เป็นการนำต้นทุนมรดกทางวัฒนธรรมที่สั่งสมความรู้ดั้งเดิมของท้องถิ่นนั้น นำมาปรับใช้ให้เกิดคุณค่าและรายได้ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ การเปลี่ยนแปลงสังคมวัฒนธรรมจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ระหว่างปี พ.ศ. 2554 – 2565 อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
ได้นำรูปแบบกีฬามาพัฒนาเมืองและเป็นแม่เหล็กดึงดูดนักเที่ยว ทำให้จังหวัดบุรีรัมย์มีการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ผลการวิจัยสามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่ที่สนใจได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดบุรีรัมย์ในพื้นที่อื่น ๆ

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการแพร่กระจายวัฒนธรรมของผลิตภัณฑ์สโมสรบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด เช่น เสื้อกีฬาฟุตบอล ผ้าพันคอ กระเป๋า พวงกุญแจ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2560. แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560 - 2564). กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

ครอบครัวชิดชอบ. 2559. ประวัติศาสตร์จังหวัดบุรีรัมย์และข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว พิพิธภัณฑ์สถานที่สำคัญของบุรีรัมย์. In บุรีรัมย์ ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพคุณแม่ละออง ชิดชอบ.

ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. 2556. ชุมชน. สงขลา:ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.

ไทยรัฐสปอร์ต. 2561. 6 จังหวัดได้เป็นต้นแบบเมืองกีฬา ภาครัฐร่วมผลักดันเต็มที่. เว็บไซต์. https://www.Thairath.Co.Th/Sport/Others/1337861. สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2565.

พัชรีรัต หารไชย และมนสิชา เพชรานนท์. 2562. การรับรู้อัตลักษณ์ถิ่นบุรีรัมย์ของคนในและคนนอกพื้นที่. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.

ยุทธพงษ์ ต้นประดู่ สาวิตร พงศ์วัชร์และนพศักดิ์ นาคเสนา. 2565. การศึกษารูปแบบการพัฒนากาบชกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอันดามัน. ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 : มกราคม - มิถุนายน 2565. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุทธพงษ์ ต้นประดู่. 2562. มานิกลุ่มคนชายขอบ : การประยุกต์สู่งานแสดงเชียร์ลีดเดอร์. ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 : มกราคม - มิถุนายน 2562. ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

สภาวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์. 2555. บุรีรัมย์ ภูมิหลังประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ:ที.เค.พริ้นติ้ง 2555.

Wiese, Leopold Von. 1956. The Sociology Study of Social Change. Transaction of The Third World Congress of Sociology, Amsterdam : International Sociological

Association, อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2538). เอกสารการสอนชุดวิชา มนุษย์กับสังคม หน่วยที่ 1-7. ปรับปรุงครั้งที่ 1. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.